

FUNDACJA
IM. STEFANA
BATOREGO

Warszawa, maj 2017

Co wolno opozycji i dlaczego jest potrzebna? Uprawnienia opozycji parlamentarnej

Paweł Marczewski, Dawid Sześciło

Kryzys parlamentarny z grudnia 2016 roku przypomniał o przedwyborczych obietnicach Prawa i Sprawiedliwości, dotyczących wprowadzenia tzw. pakietu demokratycznego w Sejmie – pakiet ten miał wzmocnić uprawnienia opozycji w pracach parlamentu. Okazało się jednak, że projekt przygotowany przez PiS w 2010 roku stracił dla tego ugrupowania swoją atrakcyjność po uzyskaniu przez nie większości w Sejmie. W tej analizie przypomnimy najważniejsze postulaty pakietu demokratycznego, a przede wszystkim przyjrzymy się, dlaczego demokracje potrzebują opozycji i jakimi uprawnieniami dysponuje ona w wybranych państwach.

Po co demokracji opozycja?

Zapobieganie przemocy ze strony władz

Argumentem, który przytacza się jako ostateczną rację za zagwarantowaniem istnienia opozycji w ustrojach demokratycznych, jest zapobieganie przemocy ze strony rządzących.

„Im mniejsze ograniczenia dla kontestowania [poczynań władzy] i im większa inkluzja, tym mniejsze ryzyko przymusu”, pisał klasyk badań nad opozycją Robert A. Dahl¹. Przyznawał wprawdzie, że dowody na poparcie tej tezy oparte są jedynie na wrażeniach i przeczuciach, ale podkreślał jednocześnie, że żaden ustrój, w którym zapewniona byłaby wolność wyboru władz oraz prawo do kontestowania ich poczynań, nigdy nie przeprowadził morderczych czystek, jakie miały miejsce w stalinowskiej Rosji, nie wprowadził polityki systematycznej eksterminacji Żydów ani nie rozpoczął mordowania zwolenników poprzedniego reżimu, jak to się stało w Indonezji po wprowadzeniu antykomunistycznej dyktatury. Nie oznacza to, że wszystkie ustroje, w których brakuje gwarancji, że opozycja i głosy krytyczne nie będą prześladowane – z konieczności muszą stać się zbrodnicze. Są jednak ustrojami „podwyższonego ryzyka”, gdzie groźba przymusu, często brutalnego, jest całkiem realna.

¹ Robert A. Dahl, *Polyarchy: Participation and Opposition*, Yale University Press, New Haven 1971, s. 27.

Bezpiecznik

Częste sprowadzanie roli opozycji do swoistego „bezpiecznika”, ograniczającego ryzyko posłużenia się przemocą przez władzę, można oczywiście zrozumieć. Ostatecznie: „legalna opozycja partyjna jest w gruncie rzeczy niedawnym i nieplanowanym wynalazkiem, który rozpowszechnił się przede wszystkim w szeregu krajów Europy Zachodniej i świata anglojęzycznego”². Jednak takie podejście do roli opozycji byłoby poważnym ograniczeniem i zaniżeniem poprzeczki dla jej działań. Nie pozwalałoby także na przyjrzenie się przemocy stosowanej przez siły polityczne – partie, stowarzyszenia, spontaniczne obywatelskie zgromadzenia i inicjatywy – niesprawujące w danym momencie władzy, ale usiłujące wywierać wpływ metodami pozaparlamentarnymi.

Brak opozycji parlamentarnej może sprawić, że wyłoni się nieformalna, nieskrępowana regułami gry parlamentarnej opozycja „uliczna”, która podważy nie tylko decyzje rządu, ale i kształt całego procesu demokratycznego. Gwarancje dla opozycji są zatem istotne nie tylko dla rządzonych, ale i dla rządzących. Jak stwierdzono we wnioskach Forum for the Future of Democracy, które spotkało się pod egidą Rady Europy w Sztokholmie w 2007 roku: „brak silnej opozycji w parlamencie może prowadzić do wyłonienia się formy opozycji pozaparlamentarnej, wyrażającej protesty w brutalny sposób na ulicach, pomniejszając tym samym jakość i znaczenie debaty parlamentarnej i wpływając na cały proces decyzyjny”³.

Lepsza jakość rządów

Opozycja, zarówno parlamentarna, jak i pozaparlamentarna, jak również pomiędzy różnymi gałęziami władzy mają w demokracjach do odegrania nie tylko rolę negatywną. Nie są jedynie bezpiecznikami, ale mogą poprawić jakość podejmowanych decyzji.

Jak wskazano w Raporcie Komisji Weneckiej o roli opozycji w demokratycznym parlamencie – choć rolę opozycji nie jest sprawowanie władzy, to w stabilnych, dojrzałych demokracjach opozycja nie powinna być całkowicie pozbawiona wpływu na proces decyzyjny⁴. Do jej istotnych funkcji należą:

- proponowanie alternatyw politycznych,
- artykułowanie i promowanie interesów i poglądów wyborców,
- proponowanie decyzji alternatywnych wobec podejmowanych przez rząd,
- poprawa parlamentarnych procedur decyzyjnych poprzez debatę, namysł i sprzeciw,
- prześwietlanie projektów ustaw i budżetu, proponowanych przez rząd,
- nadzorowanie rządu i administracji
- poprawianie stabilizacji, legitymizacji, rozliczalności i przejrzystości procesu politycznego.

Z tej perspektywy rolą opozycji nie jest jedynie zmniejszanie ryzyka, że demokracja zostanie obalona, a polityczni przeciwnicy poddani represjom przez nową władzę. Chodzi o coś więcej – o poprawę jakości demokracji, uczynienie władzy bardziej reprezentatywną i reagującą na potrzeby i postulaty obywateli.

Opozycja, ale jaka?

Zapewnienie opozycji ochrony przed potencjalnymi represjami ze strony rządzących przestaje być satysfakcjonujące, jeśli przyjmimy, że w demokracji opozycja ma do odegrania rolę wykraczającą poza minimalizowanie ryzyka posłużenia się przemocą przez sprawujących władzę. Skoro opozycja ma również wpływać na jakość demokracji poprzez zgłaszanie projektów alternatywnych do rządowych lub proponowanych przez parlamentarną większość, przestaje wystarczać sam fakt pojawiania się głosów opozycyjnych w debacie publicznej lub podczas stanowienia prawa. Zresztą współcześnie autorytarne rządy rzadko sięgają po przemoc na taką skalę, co stosowana przez totalitarne reżimy w XX wieku. Jak wskazuje Holly Case, historyczka z Brown University, współcześni autorytarni liderzy głosu sprzeciwu – o ile nie wiążą się z aktywną działalnością na rzecz obalenia ich

² Tenze (red.), *Political Oppositions in Western Democracies*, Yale University Press, New Haven 1966, s. XIV.

³ Conclusions by the General Rapporteurs) to the Forum for the Future

of Democracy meeting in Stockholm/Sigtuna in June 2007, par. 11, zob. http://www.coe.int/t/dgap/forum-democracy/activities/forum%20sessions/2007/conclusionsffd2007_en.asp [ostatni dostęp: 7.03.2017].

⁴ Report on the Role of the Opposition in A Democratic Parliament adopted by the Venice Commission, par. 25, zob. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)025-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)025-e) [ostatni dostęp: 7.03.2017].

władzy – wolą raczej ośmieszać, posługując się armią internetowych „trolli”, niż zsyłać krytyków do więzień czy obozów⁵.

Znaczenie ordynacji wyborczej

Zwracając uwagę nie tylko na sam fakt istnienia opozycji, ale i na podnoszenie przez nią jakości demokracji, należy przyrzeć się również ordynacji wyborczej. Jak podkreślono w już cytowanym dokumencie Komisji Weneckiej, to od sposobu wybierania władz będzie zależała siła opozycji parlamentarnej i jej charakter⁶. W systemach większościowych, takich jak brytyjski, w parlamencie zasiadają przedstawiciele mniejszej ilości partii, ale opozycja jest tam na ogół mniej sfragmentaryzowana i może stanowić wyraźną, dobrze zorganizowaną alternatywę dla aktualnie sprawujących władzę. Stąd pojawienie się tradycji „gabinetu cieni” (omówione w szerszym kontekście w części *Co może opozycja w innych krajach?*). W systemach proporcjonalnych opozycja jest wprawdzie na ogół mniej skonsolidowana, ale reprezentuje szersze spektrum interesów i poglądów wyborców. To spektrum będzie tym szersze, im niższy jest próg wyborczy. Kraje europejskie stosują na ogół próg 5-procentowy, ale zdarzają się wyjątki, np. 8-procentowy próg w Lichtensteinie lub 3-procentowy w Grecji.

Wyższy próg wyborczy ogranicza dostęp do parlamentu mniej popularnym partiom, sprawiając, że opozycja jest mniej sfragmentaryzowana, ale odbywa się to kosztem braku reprezentacji niektórych interesów i poglądów w parlamencie. Chcąc pozwolić na zaistnienie tych głosów w debacie publicznej w formie zorganizowanej opozycji pozaparlamentarnej, niektóre systemy partyjne przewidują finansowanie dla partii po przekroczeniu określonego progu niższego niż próg wyborczy. W Polsce na subwencje z budżetu mogą liczyć ugrupowania, które uzyskały 3% głosów. Obniżenie kryterium kwalifikującego do otrzymania subwencji do 1% głosów, postulowane przez Fundację Batorego, przyniosłoby zwiększenie różnorodności proponowanych przez opozycję pozaparlamentarną alternatyw politycznych. Jak wskazywał Jarosław Zbieranek w przygotowanym dla Fundacji opracowaniu *Finansowanie partii politycznych w Polsce – czy i jakie zmiany?*, jednoprocentowy próg kwalifikujący do uzyskania subwencji obowiązuje np. we Francji i w Estonii⁷.

Opozycja pomiędzy władzami

Warto przypomnieć, że zinstytucjonalizowana opozycja polityczna odgrywa istotną rolę również w systemach prezydenckich, takich jak amerykański, oraz półprezydenckich (parlamentarno-prezydencki), jak system francuski. Jeśli osoba sprawująca kontrolę nad władzą wykonawczą pochodzi z wyborów powszechnych, możliwe będą okresy kohabitacji, kiedy władza wykonawcza i ustawodawcza znajdą się w rękach przedstawicieli różnych ugrupowań. Opozycja, jak to ujęto w już przywoływanym dokumencie Komisji Weneckiej, będzie wówczas przyjmowała formę nie tylko zinstytucjonalizowaną, ale instytucjonalną – różne gałęzie władzy będą się nawzajem nadzorowały, a niekiedy blokowały⁸.

Tak rozumiana opozycja jest odpowiedzią na znany Monteskiuszowski postulat podziału władz. Nie oznacza to jednak, że czuwanie nad podziałem władzy wykonawczej i ustawodawczej nie należy do zadań opozycji w systemach parlamentarnych. Silna opozycja parlamentarna ma służyć nie tylko zapewnieniu różnorodności zgłaszanych propozycji ustaw czy reprezentowaniu zróżnicowanych interesów wyborców, ale ma pilnować również, aby parlament nie stał się wyłącznie narzędziem do zatwierdzania propozycji rządu. Co więcej, zasada wolnego mandatu i immunitet poselski mają umożliwić odgrywanie tej roli nie tylko posłom partii formalnie opozycyjnych, ale i tym wybranym z list partii aktualnie sprawujących władzę.

⁵ Holly Case, *The New Authoritarian*, „Aeon”, 7.03.2017 [ostatni dostęp: 8.03.2017].

⁶ Report on the Role of the Opposition..., par. 29.

⁷ Jarosław Zbieranek, *Finansowanie partii politycznych w Polsce – czy i jakie zmiany?*, Fundacja Batorego, Warszawa 2015, zob. http://www.batory.org.pl/upload/files/Programy%20operacyjne/PolicyPaper_Finansowanie%20partii.pdf [ostatni dostęp 9.03.2017].

⁸ Report on the Role of the Opposition..., par. 33.

Opozycja wewnątrz partii

W polskich partiach politycznych pojawienie się opozycji wewnątrzpartyjnej jest na ogół początkiem rozłamu lub zapowiedzią odejścia z partii. Poza określoną kulturą polityczną ma to również przyczyny prawne. Decyzją Trybunału Konstytucyjnego z 2001 roku polskie partie polityczne nie zostały zobowiązane do utrzymywania demokracji wewnątrzpartyjnej, konstytucyjny zapis o partiach jako instytucjach demokratycznych zinterpretowany został jako odnoszący się do ich roli w życiu publicznym, a nie do ich organizacji. Zobowiązanie partii do zagwarantowania warunków do zaistnienia opozycji wewnątrzpartyjnej – na przykład poprzez uzależnienie subwencji od utrzymywania demokratycznych standardów w partiach – byłoby istotnym krokiem w celu zagwarantowania warunków swobodnego wyrażania sprzeciwu i krytyki wobec sprawujących władzę.

Co dziś może opozycja parlamentarna w Polsce?

- Interpelacje i zapytania poselskie – rząd jest zobowiązany do odpowiedzi w ciągu 21 dni.
- Zapytania w sprawach bieżących na wniosek klubu parlamentarnego lub grupy co najmniej 15 posłów – obowiązek udzielenia przez rząd odpowiedzi na każdym posiedzeniu Sejmu.
- Inicjatywa ustawodawcza – co najmniej 15 posłów.
- Prawo zgłaszania poprawek do projektów ustaw i uchwał.
- Prawo składania wniosków mniejszości do sprawozdań komisji sejmowych.

Co miał zmienić pakiet demokratyczny PiS (2010)

- Instytucjonalizacja opozycji – wprowadzenie obowiązku składania przez kluby i koła poselskie oświadczeń o poparciu/braku poparcia dla nowego rządu. Brak poparcia jest równoznaczny z uzyskaniem uprawnień przysługujących wyłącznie opozycji.
- Obowiązek przeprowadzenia pierwszego czytania projektu ustawy nie później niż sześć miesięcy od jego zgłoszenia (likwidacja „sejmowej zamrażarki”).
- Przyznanie opozycyjnym klubom parlamentarnym prawa do wprowadzenia do porządku dziennego posiedzenia Sejmu po jednym punkcie.
- Zastąpienie zapytań w sprawach bieżących pytaniami do Prezesa Rady Ministrów i członków Rady Ministrów, które mogłyby być kierowane wyłącznie przez posłów opozycji.

Co może opozycja w innych krajach?

Jakie uprawnienia nieobecne w polskim systemie parlamentarnym znajdziemy w regulaminach i zwyczajach parlamentów w innych państwach europejskich? Które z nich warto zaimportować do Polski?

Wielka Brytania: 20 dni dla opozycji

Instytucjonalizacja opozycji i przyznanie jej szczególnych uprawnień na forum parlamentu jest jednym z najbardziej charakterystycznych elementów ustroju Wielkiej Brytanii. Brytyjczyków znamy zwłaszcza z upowszechnienia formuły gabinetu cieni jako lustrzanego odbicia rządu, tworzonego przez główną partię opozycyjną. To rozwiązanie próbowano i próbuje się nadal przeszczepić również do Polski, zapominając jednak, że w warunkach brytyjskich ma ono sens ze względu na system wyborczy. Wybór deputowanych do Izby Gmin w okręgach jednomandatowych powoduje, że wyraźnie dominują w niej dwie partie – rządząca i główna partia opozycyjna. Pozostałe partie mają marginalną reprezentację w parlamencie. Przykładowo, w obecnej kadencji na 650 członków Izby Gmin rządzący konserwatyści dysponują 330 mandatami, a opozycja labourzystowska – 230. W takich warunkach główna partia opozycyjna ma potencjał i autorytet, który pozwala jej rzeczywiście wypełniać rolę „cienia rządu”.

W brytyjskim ustroju parlamentarnym utrwaliły się jednak również inne, mniej znane w Polsce, standardy i zwyczaje dotyczące uprawnień opozycji. Najważniejszy z nich to przyznanie opozycji w ciągu każdej sesji parlamentu (sesja trwa około roku) dwudziestu dni na debaty dotyczące wniosków i spraw zgłoszonych przez partie opozycyjne. Czas jest dzielony między ugrupowania opozycyjne według następującej reguły: 17 dni dla głównej partii opozycyjnej, 3 dni dla pozostałych. Dni opozycji funkcjonują w podobnej formule również w Kanadzie, przy czym tam opozycji przysługują w ciągu jednej sesji parlamentarnej o dwa dni więcej.

W trakcie dni opozycji głosuje się nad projektami uchwał zgłaszanych przez opozycję. Z reguły jednak projekty te przepadają ze względu na opór rządzącej większości albo też są przegłosowywane z poprawkami zaproponowanymi przez rząd. Co więcej, uchwały te nie są formalnie wiążące dla rządu, choć mają duże znaczenie polityczne. W obecnej kadencji Izby Gmin w ramach dni opozycji debatowano najczęściej o polityce mieszkaniowej, podatkach czy edukacji. W ostatnim czasie największym sukcesem labourzystowskiej opozycji odniesionym w ramach *opposition days* było przegłosowanie przez Izbę Gmin w lipcu 2016 r. wniosku Partii Pracy, wzywającego do zagwarantowania obywatelom Unii Europejskiej prawa do pozostania w Wielkiej Brytanii po Brexicie⁹.

Włochy: 20 procent porządku obrad dla opozycji, dni opozycji w Senacie

We włoskim parlamencie od 1999 roku funkcjonuje rozwiązanie nieco przypominające brytyjskie dni opozycji. Opozycja ma bowiem zagwarantowany 20-procentowy udział w porządku obrad Izby Deputowanych. Z kolei w izbie wyższej, czyli Senacie, dokładnie odtworzono brytyjską formułę dni opozycji. Ugrupowaniom opozycyjnym przysługuje prawo do ustalenia porządku czterech posiedzeń Senatu w ciągu dwóch miesięcy.

Bułgaria: pierwsza środa miesiąca dla opozycji

Regulamin bułgarskiego parlamentu przewiduje z kolei, że w każdą pierwszą środę miesiąca posiedzenie parlamentu jest poświęcone debacie nad propozycjami zgłaszanych przez wszystkie partie parlamentarne z wyjątkiem tej najliczniejszej. Porządek obrad posiedzeń opozycyjnych jest ustalany według liczebności poszczególnych frakcji. Nad każdą ze zgłoszonych propozycji musi się odbyć debata – nie mogą one być odrzucane bez wcześniejszego przedyskutowania na posiedzeniu plenarnym¹⁰.

Portugalia: ustawa o prawach opozycji

Portugalia jest bodaj jedynym państwem europejskim, gdzie uprawnieniom opozycji poświęcona jest specjalna ustawa. Uchwalone w 1998 roku prawo dotyczy zresztą nie tylko opozycji parlamentarnej, ale opozycji we wszystkich organach pochodzących z bezpośrednich wyborów, włączając w to organy samorządu terytorialnego.

Trzeba jednak zaznaczyć, że ustawa przewiduje tylko bardzo ogólne gwarancje uprawnień opozycji, takie jak:

- obowiązek konsultowania z opozycją zmian w prawie wyborczym czy przepisach dotyczących partii politycznych i organizacji społecznych, głównych kierunków polityki zagranicznej czy strategicznych kierunków polityki wewnętrznej oraz spraw budżetowych;
- prawo do informacji na temat działalności rządu;
- prawo do składania oświadczeń na forum wszelkiego rodzaju komisji, zespołów i ciał doradczo-konsultacyjnych, tworzonych przez rząd;
- obowiązek przygotowania przez rząd corocznego raportu na temat realizacji ustawy o prawach opozycji.

Niemcy: specjalne ułatwienia dla opozycji w warunkach „Wielkiej Koalicji”

Niemieckie regulacje dotyczące pracy parlamentu od dawna przewidują specjalne uprawnienia dla opozycji. Obok prawa do skarżenia ustaw do Trybunału Konstytucyjnego, opozycji przysługuje uprawnienie do żądania powołania komisji śledczej czy uprawnienie do żądania zwołania dodatkowego posiedzenia Bundestagu. Z praw tych skorzystać może grupa deputowanych stanowiąca co najmniej 1/4 wszystkich członków Bundestagu. Na pierwszy rzut oka uprawnienia te dają opozycji silny mandat do działania. Problem jednak w tym, że po wyborach parlamentarnych w 2013 roku w niemieckim parlamencie ukształtowała się Wielka Koalicja

⁹ Zob.: <http://www.parliament.uk/site-information/glossary/opposition-days/>

¹⁰ European Conference of Presidents of Parliament (2010). Rights and Responsibilities of The Opposition in a Parliament. Background Document prepared by the Secretariat upon the instruction of the President of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe.

CDU/CSU-SPD, która dysponuje przytłaczającą większością 80% mandatów. Oznacza to, że opozycji (Zieloni i Partia Lewicy) brakuje deputowanych, by korzystać ze swoich praw.

W reakcji na ten problem, rządząca koalicja wkrótce po wyborach zdecydowała się poczynić pewne ustępstwa. Ustalono, że na czas obecnej kadencji parlamentu obniżony zostanie próg liczby deputowanych, których poparcie wymagane jest do powołania komisji śledczej. Obecnie wystarczy do tego już 120 deputowanych, co stanowi mniej niż 20% całkowitej liczby deputowanych i pozwala opozycji posiadającej w sumie 127 mandatów korzystać z tego uprawnienia¹¹.

Austria, Szwecja: kwalifikowana większość wymagana do zmiany regulaminu parlamentu

Jedną z najskuteczniejszych gwarancji praw opozycji może być ochrona parlamentarnego regulaminu przed zmianami proponowanymi przez parlamentarną większość w celu ograniczenia roli i uprawnień opozycji. Dlatego w austriackich i szwedzkich regulacjach dotyczących pracy parlamentu znajdziemy wymóg kwalifikowanej większości głosów wymaganej do zmiany regulaminu. W Szwecji potrzeba do tego 3/4 głosów, podczas gdy w Austrii 2/3. W praktyce oznacza to, że bez udziału opozycji nie sposób w tych państwach przeprowadzić zmiany parlamentarnych reguł gry¹².

Hiszpania, Austria, Szwecja: posiedzenie parlamentu na żądanie opozycji

W wielu porządkach parlamentarnych – w tym w Hiszpanii, Austrii czy Szwecji – do zwołania dodatkowego posiedzenia parlamentu wystarczy inicjatywa określonej mniejszości parlamentarnej. W Austrii wystarczy do tego 1/4 deputowanych, w Hiszpanii tylko 1/5, a w Szwecji 1/3. Wnioskodawcy mogą wraz z wnioskiem składać propozycje zagadnień, które mają się znaleźć w porządku obrad.

* * *

Dobre praktyki w zakresie praw mniejszości/opozycji w parlamencie

Zapewnienie grupie deputowanych mniejszej niż połowa składu parlamentu prawa do żądania zwołania posiedzenia oraz przeprowadzenia debaty na określony temat.

Zagwarantowanie określonej liczby dni na omawianie i rozpatrywanie propozycji i wniosków opozycji (dni opozycji).

Jednakowy czas wypowiedzi dla opozycji i większości parlamentarnej oraz uprzywilejowanie opozycji przy ustalaniu kolejności wypowiedzi.

Przekazanie przewodniczenia najważniejszym komisjom (budżetowa, kontroli nad służbami specjalnymi, obrony narodowej) deputowanym opozycji.

Umożliwienie opozycji zgłaszania uwag do sprawozdań komisji.

Zapewnienie grupie deputowanych mniejszej niż połowa składu parlamentu prawa do zgłaszania wniosków o kontrolę konstytucyjności ustaw czy przeprowadzenie kontroli przez odpowiedni organ kontroli państwowej.

(rekomendacje przygotowane przez Europejską Konferencję Przewodniczących Parlamentów na podstawie Rezolucji Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 1601 (2008).¹³

¹¹ Bundesverfassungsgericht (2016). No Obligation under the Basic Law to Create Specific Rights for Parliamentary Opposition Groups, Press Release.

¹² Venice Commission (2010). Report on The Role of The Opposition in a Democratic Parliament adopted by the Venice Commission, at its 84th Plenary Session (Venice 15-16 October 2010).

¹³ European Conference of Presidents of Parliament (2014). Majority and Opposition – Striking a Balance in Democracy.

Podsumowanie

Polskie regulacje na tle przedstawionych rozwiązań funkcjonujących w innych państwach wyróżniają dziś bardzo wątko uprawnienia opozycji parlamentarnej, wynikające z Regulaminu Sejmu. Opozycja może pytać, interpelować oraz składać projekty ustaw czy uchwał, ale to większość parlamentarna ma monopol na ustalenie reguł sejmowej gry. W szczególności, opozycji brakuje realnego wpływu na porządek obrad – nie przewidziano „dni opozycji”, nie gwarantuje się opozycji prawa do żądania zwołania posiedzenia Sejmu czy prawa do zagospodarowania określonej części porządku obrad. Marszałek Sejmu lub zdominowane przez parlamentarną większość Prezydium Sejmu sprawują w obecnych warunkach niemal pełną kontrolę nad pracą parlamentu.

Propozycje pakietu demokratycznego sprzed kilku lat? były tylko nieśmiałym krokiem w stronę wprowadzenia standardów obecnych już w innych państwach i promowanych m.in. przez Radę Europy czy Europejską Konferencję Przewodniczących Parlamentów. Poszukując możliwości realnego upodmiotowienia opozycji, należy przemyśleć wprowadzenie co najmniej trzech podstawowych rozwiązań:

- dni opozycji lub część porządku obrad zarezerwowana dla wniosków opozycji,
- posiedzenie Sejmu na żądanie opozycji,
- powierzenie przewodnictwa w ważnych komisjach sejmowych posłom opozycji.

Paweł Marczewski – dr socjologii, dyrektor ds. publikacji w Instytucie Nauk o Człowieku w Wiedniu i adiunkt w Instytucie Socjologii UW. Należy do redakcji „Przeglądu Politycznego”, stale współpracuje z „Tygodnikiem Powszechnym”, publikował też m.in. w „Gazecie Wyborczej”, „Res Publice Nowej”, „Krytyce Politycznej” oraz polskich i zagranicznych czasopismach naukowych..

Dawid Sześciło – doktor hab. nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Nauki Administracji na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Współpracuje z OECD Sigma jako ekspert do spraw administracji publicznej. Stale współpracuje z polskimi i zagranicznymi organizacjami pozarządowymi.

Fundacja im. Stefana Batorego

Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Teksty udostępnione na licencji
Creative Commons. Uznanie
autorstwa na tych samych warunkach
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

ISBN 978-83-62338-91-7